

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Факультет банківського бізнесу

Кафедра економічної теорії

Курсова робота з дисципліни
«Глобальна економіка» на тему: «ТНК в глобальній економіці»

Студентки 3 курсу групи ЕА-31
спеціальності економічна аналітика
Кондратюк В.Р.

Керівник: професор, док.ек.н.
Козюк В.В.

Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ECTS _____
Члени комісії _____

Зміст

Вступ.....	3
Розділ 1. Теоретичні моделі експансії ТНК.....	5
Розділ 2. Вплив ТНК на формування глобальних ринків	11
Розділ 3. Перспективи розвитку ТНК в світлі технологічних змін	18
Висновки	23
Список використаної літератури	24

Вступ

Міжнародні корпорації сьогодні є основними суб'єктами сучасного світового господарства і міжнародних економічних відносин. Саме ці компанії в країнах базування і в своїх закордонних філіях виробляють більше половини світового ВВП, на них припадає 2/3 міжнародної торгівлі і міжнародного переміщення капіталу, 4/5 міжнародного обміну технологіями.

ТНК є одними з основних суб'єктів у глобальній торгівлі. Передумовами їх виникнення стали процеси інтернаціоналізації виробництва, посилення виробничої кооперації, а також збільшення концентрації капіталу і його вивезення на територію інших країн в умовах прискореного розвитку факторів виробництва. Дані процеси значно прискорилися під дією посилення глобалізації глобальної економіки. Міжнародні процеси свідчать, що діяльність ТНК безпосередньо впливає не тільки на економічний розвиток країн, де розташовані їхні дочірні структури, а й на окремі сфери глобальної економіки. Більш того, посилюється вплив ТНК на розвиток самих процесів глобалізації.

В сучасних умовах ТНК сприяють формуванню нового інвестиційного режиму, який в свою чергу впливає на ступінь стійкого розвитку країн, зміни і розвитку передових технологій на глобальному рівні, тим самим згладжуючи технологічні відставання між країнами. Діяльність ТНК неминуче веде до створення глобальної виробничої і збутової мережі, яка в найближчій перспективі може стати стрижнем розвитку міжнародної економіки.

У вітчизняних і зарубіжних дослідженнях, які присвячені ТНК, основна увага зосереджена на питаннях вивчення теоретичного фундаменту їх розвитку без урахування операційної діяльності корпорацій, а також труднощів з якими їм доводиться стикатися в процесі функціонування. При цьому характер діяльності ТНК, напрямки зміни їх профілю в умовах глобалізації, а також фактори впливу на ці процеси вивчені і представлені в літературі явно недостатньо. У зв'язку з цим вивчення ТНК як глобального суб'єкта і пов'язаних з цим процесів є актуальним в сучасних умовах.

Метою даної роботи є виявлення напрямків зміни характеру діяльності ТНК в умовах глобалізації економіки і ступеня їх впливу на економіку країн. Об'єктом дослідження є ТНК в глобальній економіці. Предметом - характер розвитку і зміни профілю виробничо-господарської діяльності в умовах глобалізації.

Для досягнення визначеної мети поставлені наступні завдання:

- розглянути роль ТНК у сучасній глобальній економіці і торгівлі;
- виявити основні підходи до вивчення ТНК;
- вивчити особливості і вплив діяльності ТНК на ринки в умовах глобалізації;
- оцінити можливості впливу інноваційної модернізації економіки на ТНК.

Теоретичною і методологічною базою курсової роботи послужили праці вітчизняних і зарубіжних вчених, які зробили значний внесок у розробку наукових основ теорії фірми, глобалізації, економічних систем. В роботі використовувалися монографії, публікації в наукових періодичних виданнях і спеціальна література, статистичні дані. Курсова робота відповідає логіці викладу матеріалу і складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаної літератури.

Розділ 1. Теоретичні моделі експансії ТНК

Сьогодні проблема глобалізації є однією з найбільш обговорюваних тем. Вона обговорюється з багатьох аспектів. Розвиток процесів глобалізації протягом останніх десятиліть (або в останнє десятиліття) значно посилюється за рахунок революції в інформаційно-комунікаційних технологіях. Також швидка зміна глобалізації зумовлена активізацією зусиль щодо сприяння вільній торгівлі у всьому світі, політичними змінами у багатьох країнах, що супроводжуються зусиллями по розширенню вільного підприємництва, або необхідності об'єднати зусилля для захисту навколишнього середовища.

З другої половини ХХ століття склалася така система світоустрою, при якій ТНК контролюють понад 50% світового промислового виробництва, більше 60% міжнародної торгівлі і 80% патентів і ліцензій на нову техніку, технології та ноу-хау, майже 90% прямих іноземних інвестицій. Таким чином, займаючи центральне місце в сучасній світогосподарській системі, ТНК справляють все більший вплив на міжнародні економічні відносини, розвиток національної і глобальної економік, є головними генераторами диверсифікації системи міжнародного бізнесу. При цьому особливий інтерес для експансії ТНК представляють ринки країн, що розвиваються, відрізняються більш низькою насиченістю і більш високими темпами розвитку

Так, до початку 21-го століття обсяг інвестицій ТНК в глобальній економіці оцінювався в розмірі понад 3 трлн. доларів. У 2001-2005 роках, на 100 найбільших ТНК, що займають лише 0,16% від їх загального числа, доводилося 12% зарубіжних активів, 10% обсягів продажів, а також 15% чисельності працюючих за кордоном. В даний час, за даними ЮНКТАД (Конференція ООН з торгівлі та розвитку), налічується близько 63 тис. ТНК, на які припадає приблизно 800 тис. дочірніх структур за кордоном. Найбільше ТНК зареєстровано на території Німеччини (більше 7 тис.), а дочірніх ТНК - в Китаї (45 тис.). Далі йдуть Японія, Швеція, Швейцарія, США і Великобританія. На частку цих країн припадає більше половини всіх ТНК в світі. Правда, за

показником капіталізації ТНК переважно зосереджені на території США, а потім йдуть Великобританія, Японія і т.д

Одним з перших дослідників, який займався вивченням проблематики глобалізації ринків, став американський вчений Т. Левітт. Т. Левітт розумів глобалізацію як чисто ринковий феномен і під даною категорією він позначав об'єднання, інтеграцію ринків збуту окремих товарних груп. Більш того, Т. Левітт передбачав швидкий кінець ТНК, ринкова стратегія яких націлена тільки на диференційовані, специфічні ринки.

Поняття «ТНК» в глобальній економіці базується перш за все на формулюванні міжнародних організацій. Так, в положеннях ЮНКТАД - спочатку під ТНК розумілися фірми, що складаються з батьківських компаній і їх зарубіжних філій, за умови, що батьківські компанії забезпечують контроль за діяльністю своїх філій, частка яких в акціонерному капіталі становить на рівні не менше 10%.

Так, Організація Об'єднаних Націй (ООН), що виробила перші критерії віднесення компанії до категорії міжнародної корпорації, в післявоєнний період вважала такими компанії з річним оборотом, що перевищує 100 млн. дол. і з підрозділами не менше ніж в шести країнах.

Таким чином, різноманіття інтерпретацій частково пояснюється тим, що при дослідженні діяльності ТНК для їх характеристики використовують ознаки (критерії) як кількісного, так і якісного порядку. Крім того, іноземні дослідники, в основному, прагнучи до того чи іншого аспекту діяльності ТНК, використовують визначення, яке фокусується на вибраному аспекті аналізу.

Таблиця 1

Кількісні та якісні критерії віднесення компанії до ТНК.[7,54с.]

№	Критерії віднесення фірми до ТНК	
	Кількісні	Якісні
1	кількість країн реципієнтів	транскордонний характер операцій
2	величина іноземних активів	приналежність капіталу і контролю
3	доля прибутку, отриманих за кордоном	політика і стратегія
4	число робітників, службовців за кордоном	форма і структура власності
5	мінімальна доля участі в капіталі закордонної фірми	управлінський тип мислення
6	об'єм продажів за кордоном	лідерство
7	ступінь транснаціоналізації компанії	рівень розвитку і стратегічного положення країни базування МЕВ
8	ступінь розповсюдження мережі корпорацій	характер економічного і історичного відношення між країнами базування і країнами реципієнтів
9	ступінь географічного розповсюдження корпорацій	структура ВВП приймаючих країн

Надалі ЮНКТАД виділив нові критерії для віднесення компанії до категорії ТНК. Зокрема, ТНК вважається компанія, що має підрозділи в двох або більше країнах, здатна проводити узгоджену політику через один або кілька центрів прийняття рішень. При цьому материнська компанія повинна мати можливість контролювати активи інших економічних одиниць в державах їхнього базування, крім країни її розташування, як правило, шляхом участі в капіталі.

Зростання потужності сучасних ТНК, широкий діапазон їх діяльності, охоплення операціями переважної частини країн світу - ці та інші риси ТНК обумовили їх трансформацію в глобальні корпорації та розробку різноманітних теоретичних концепцій їх діяльності. Передумови виникнення теоретичних концепцій діяльності ТНК зумовлені:

- 1) різноманітністю типів міжнародного виробництва ТНК: ресурсно-базовий, імпортозаміщуючий, експортоорієнтований, глобальноорієнтований. Кожний з них має свої особливості і по-різному впливає на домашні та приймаючі країни.
- 2) різними рівнями аналізу (макроекономічним – міжнародні, глобальні тенденції; мезоекономічним – галузевий рівень; мікроекономічним – тенденції зростання окремої фірми). Різні рівні визначають різні теоретичні підходи до аналізу ТНК.
- 3) акцентами на різних розділах економічної теорії (теорії міжнародного руху капіталу, міжнародної торгівлі, розміщення виробництва, мікроекономіці, тощо).

У теорії життєвого циклу товару, розробленої Р. Верноном в 1966 році, він розкриває передумови перенесення виробництва за межі країни, ґрунтуючись на моделі життєвого циклу товару. Теорія ставить посилання на процес становлення ТНК, асоційованої з передачею виробництва від материнської фірми до дочірньої компанії за кордоном стосовно від ступеня освоєння сучасної продукції, тобто рекомендується три типи рішення для керівників транснаціональних корпорацій: виробляти товар, експортувати або переносити його виробництво на іноземні ринки.

Економія на масштабі сфери діяльності, названа англійським економістом Е. Пенроузом «економією зростання», виникає внаслідок незбалансованого розвитку фірми, на якій постійно виникають нові, не використані в даний момент часу виробничі і фінансові ресурси. Економія від використання цих ресурсів і є стимулом до розширення сфери діяльності фірми.

За даною теорією причина виникнення ТНК – це економія на операційних витратах. Ці витрати пов'язані із здійсненням ринкових, договірних відносин і виникають тоді, коли здійснюється перехід товару (послуги) від однієї технологічно відокремленої структури до іншої, тобто коли відбувається трансакція (операція) – контракт, договір, угода. Трансакційні витрати – це витрати на функціонування ринкової системи, на “тертя” в ринковому

механізмі. Скорочення цих витрат досягається за рахунок обмеження обсягів ринкових відносин, за допомогою вертикальної інтеграції, диверсифікації та інтернаціоналізації.

О. Вільямсон назвав ці витрати головним фактором організаційної еволюції корпорацій. ТНК, на його думку, є наслідком серії організаційних нововведень, ціль і результати яких – економія на операційних витратах.

Однією із складових частин сучасної теорії ТНК є теорія шляху інвестиційного розвитку (теорія Генрі Даннінга, Investment Development Path). В її основі лежить твердження, що економічний рівень розвитку країн визначається рівнем зрілості її підприємств, фірм, і масштабом їх участі в міжнародному русі капіталу. Всього в теорії Даннінга виділяється п'ять рівнів економічного розвитку країн, кожному з яких відповідає певний рівень розвитку ТНК і співвідношення між імпортом і експортом ПШ. Вони характеризуються наступним чином:

- на першому рівні економіці слабо розвинена і відсутні умови не тільки для накопичення та експорту ПШ, а й їх імпорту за винятком країн, що володіють багатими запасами природних ресурсів;
- країни другого рівня відрізняються зростаючою тенденцією збільшення ВВП на душу населення (до 2.5 тис. дол.), за рахунок чого значно збільшується попит на внутрішньому ринку країни. При цьому рівень розвитку національних фірм досить слабкий і не сприяє експорту ПШ, якщо він і має місце, то в основному орієнтований в регіональній економіці або країни з таким же рівнем економічного розвитку;
- у країнах третього рівня ВВП на душу населення досягає 10 тис. дол. Імпорт ПШ сповільнюється, оскільки ТНК стикаються з жорсткою конкуренцією з боку національних фірм. Однак суми накопичених за рахунок імпорту ПШ, як і раніше більше їх експортних обсягів;
- на четвертому рівні економічного розвитку ВВП на душу населення становить 10-36 тис. дол. У країні зростає число національних ТНК, а експорт ПШ перевищує їх імпорт;

- на п'ятому рівні, до якого в даний час, на думку ряду економістів, відноситься економіка США, обсяги експорту та імпорту ПП практично врівноважені.

В кінцевому рахунку, відповідно до теорії, кількість ТНК, створених в рамках національної економіки країни, є своєрідним показником рівня наявності надлишкових інвестицій в тій чи іншій сфері виробництва, відображаючи ступінь розвиненості економіки в цілому.

Стівен Хімер був канадським економістом, який займався докторськими дослідженнями в Массачусетському технологічному інституті в Кембриджі, США. Він вивчав питання руху ПП та вважав, що:

1. Прямі іноземні інвестиції не обов'язково передбачають переміщення коштів з дому в приймаючу країну. Фактично, прямі інвестиції іноді фінансуються іншими способами, включаючи запозичення у країні перебування або через нерозподілену вигоду.
2. ПП часто відбувається в обох напрямках, так що обидві країни, що беруть участь, є засновниками та приймачами ПП
3. ПП, як правило, зосереджені в окремих галузях промисловості в різних країнах, ніж у певній країні в різних галузях.

Розділ 2. Вплив ТНК на формування глобальних ринків

Динамічний розвиток корпорацій розпочався у п'ятдесятих роках ХХ століття. Результатом такої ситуації стало збільшення обсягу капіталу, інвестованого в різні регіони світу. У 1969 році у світі налічувалось близько семи тисяч транснаціональних корпорацій.

Транснаціоналізація приносить якісно великі зміни у міжнародний економічний простір. Це дало піднесення новим і дуже важливим суб'єктам міжнародної економіки - транснаціональним корпораціям. Це дало якісні нові ефекти та залежність між державами разом з їх економікою на державному рівні.

При складанні щорічного рейтингу провідні посади ЮНКТАД виділяють ТНК за двома критеріями:

- наявність материнської компанії і підрозділів за кордоном не менше ніж у 2 країнах світу.
- контроль активів закордонних підрозділів — передбачає, що частка акціонерного капіталу в дочірньому підприємстві, що належить материнській компанії в іншій країні, становить 10% або більше.

До найбільших ТНК належать такі компанії, як General Electric, Johnson and Johnson, Facebook, Exxon Mobil, Walmart, Berkshire Hathaway, Toyota, Microsoft Apple. Більшість компаній мають штаб-квартири в країнах тріади, США, країнах Європейського Союзу та Японії. Місце вибору для ведення бізнесу багатонаціональних корпорацій полягає на розташуванні у розвинених країнах. Це такі країни як Великобританія, Німеччина, Нідерланди, США, Японія. Однак, зросла важливість країн, що розвиваються, як місце розташування транснаціональних корпорацій. Причиною зростаючої ролі ТНК в країнах, що розвиваються, є збільшення їх кількості у Китаї та Індії.

Таблиця 1

ТОП-10 найрозвинутіших ТНК за версією Global 2017. [9]

Позиція	Корпорація	Країна	Сектор	Дохід (млн. дол.)
1	Walmart	США	Роздрібна торгівля	485 873
2	Berkshire Hathaway	США	Фінанси	223 604
3	Apple	США	Комп'ютерне та технічне приладдя	215 639
4	Exxon Mobil Corporation	США	Енергетика	205 004
5	McKesson	США	Оптовики: охорона здоров'я	198 487
6	UnitedHealth Group	США	Охорона здоров'я	184 840
7	Cvs Health	США	Охорона здоров'я	177 526
8	General Motors	США	Автотранспорт та запчастини	166 380
9	AT&T	США	Телекомунікації	163 786
10	Ford Motor	США	Машинобудування	151 800

За даними таблиці 1, можна впевнено сказати, що США – найбільш глобалізована країна сучасного світу з швидкими темпами зростання економіки.

До нових промислово розвинених країн належать Південна Корея, Гонконг, Тайвань і Сінгапур. Ці країни інвестують капітальні та виробничі потужності в інші країни, що розвиваються, такі як Китай, В'єтнам, Індія та деякі країни Південно-Східної Азії.

Рис.1. Національна структура ТНК за версією Global 500 2016р.[12]

За даними рисунку 1, можна сказати, що лідером серед країн базування з найбільшими ТНК є країни ОЕСР, зокрема США, Японія, країни Європейського Союзу. В останнє десятиліття другою по кількості найбільших ТНК країн став Китай

Рівень транснаціоналізації фірми характеризується індексом транснаціональності: $iTP = (A_z / A_o + P_z / Z_a + ШЗ / Шо): 3$, де i $t \approx$ індекс транснаціоналізації; $A_z \approx$ іноземні активи фірми; $A_o \approx$ загальні активи компаній; $P_z \approx$ обсяг реалізацій зарубіжних філій; $Z_a \approx$ загальний обсяг продажів товарів і послуг; $ШЗ \approx$ закордонний штат; $Шо \approx$ загальний штат працівників компанії.

В інших випадках показник доповнюється індексами, що визначають кількість зарубіжних держав, де підприємство володіє або мало свої філії в той чи інший момент, часткою прибутку, реалізованої за кордоном, обсяг досліджень і розробок, що випускаються закордонними підрозділами, та ін. Хоча така позиція, скоріше, свідчить лише про ступеня участі у зовнішньоекономічній діяльності, ніж про тип фірм.

В умовах зростаючої ролі ТНК, співпраці або конкуренції підприємств глобальної економіки, їх партнерів з-за кордону та підрозділів ТНК з централізованим контролем корпоративного штабу, їх функціонування в ринкових умовах стає гострою проблемою. Рішення проблеми впливає не тільки на економічний розвиток країн, в яких працюють ТНК, а й на формування глобальних ринків в цілому.

У функціонуванні глобального ринку сталися гігантські конфігурації, багато в чому він втратив риси вільного і став в конкретній мірі керованим, наприклад важлива частка попиту складається на базі торгівлі всередині ТНК, протекціоністських заходів країни, муніципальних і міждержавних заявок і програм.

Одним із суб'єктів глобальної економіки вважаються домашні об'єднання, в реальний час мають форму ТНК. У передових умовах ТНК хочуть реалізувати свою діяльність у великому масштабі. ТНК в залежності від конфігурації господарської обстановки, соціально-політичного клімату в державах або ж ареалах, маневрують виробничими та економічними ресурсами в масштабах всього великого господарства, перекидають маси грошових коштів. Більше 25% світової торгівлі являють собою внутрішньо фірмові поставки ТНК, які здійснюються за трансфертними тарифами.

ТНК бажають ввести вартості на цьому рівні, який забезпечував би одержання надприбутку і в той же час не робив потужних стимулів для проникнення на ринок, де немає великих технологічних і організаційних бар'єрів, небезпечних суперників. ТНК трансформувалися у провідній структуроутворюючий чинник глобальних ринків. Капітал ТНК функціонує глобально за межами країн походження, широко застосовуючи порівняльні конкурентні якості в розміщенні продуктивних сил. ТНК справляють істотний вплив на ціни на глобальних ринках - панування ТНК призводить до появи монопольних цін.

Вплив ТНК на формування глобальних ринків можна пояснити через міжнародні злиття і поглинання (ЗіП). Якщо поглинання відповідає викупу організації іншою фірмою, то злиття є взаємно узгодженим рішенням організації, з метою поділу своїх володінь. Для ТНК цей спосіб проникнення на глобальний ринок не дуже ризикований, але дорогий. Через злиття і поглинання ТНК купує контрольний пакет акцій існуючої компанії в країні-реципієнті. Це гарантує фірмі швидкий допуск до ринку і вигоду від асиміляції бізнес середовища.

За даними статистики, опублікованими Thomson Reuters, світовий ринок злиттів і поглинань в 2014 році досяг самого високого темпу і склав 3,340 млрд. Це 47% зростання у порівнянні з 2007 роком; таке збільшення обумовлено «мега-угодою» в США, між двома кабельними операторами США, Time Warner Cable і Comcast, на яку припадав майже 71 млрд. доларів. Така динаміка в

основному спостерігається в секторах телекомунікацій та фармацевтики. Таким чином, це найбільша угода.

Таблиця 2

Динаміка злиттів і поглинань з 2002 по 2014 роках, в млрд доларів. [6,34с.]

Регіон	Північна Америка	Західна Європа	АТР крім (Японії)
Роки			
2000	1750	1000	250
2002	500	550	200
2004	700	600	260
2006	1500	1400	400
2008	1000	1100	350
2010	800	600	600
2012	1100	700	500
2014	1700	800	700

У 2013 році світовий обсяг ЗіП склав 1567 млрд. доларів, а в 2014 році склав 3340 млрд. доларів; тобто зростання склало 47%. Іншим стимулятором операцій по злиттю і поглинанню послужило слабке економічне зростання в Європі. Тому європейські корпорації зміцнюють зростання своєї діяльності за допомогою придбань в інших регіонах компанії.

ТНК мають як позитивні, так і негативні сторони впливу на глобальну економіку.

Починаючи з позитивної ролі, ТНК виступають як модернізатори глобальної економіки. Це відображається в результаті постійного просування нових технологій та впровадження інновацій у всьому світі. Крім того, мінімізуючи витрати на виробництво багатьох продуктів, транснаціональні компанії постачають відносно дешеві продукти на розвинені ринки, деякі продукти сприяють високому рівню життя людей.

По-друге, такі корпорації сприяють ефективності та зростанню глобальної економіки. Транснаціональні корпорації, ймовірно, встановлять взаємозв'язок між вітчизняними економіками деяких ізольованих країн та найбільшою економікою та сприяють глобалізації.

Третя позитивна роль - це економічна інтеграція. ТНК сприяють регіональним угодам та створенню альянсів, що є важливо для створення єдиного глобального ринку. Одним з найбільш відомих є NAFTA (North American Free Trade Agreement). Ще одну позитивну роль можна побачити у збільшенні грошового обігу в економіці, адже діяльність ТНК призводить до максимізації прибутку.

Негативну сторону ТНК можна побачити у випадку, коли компанії прагнуть використовувати дешеву робочу силу та відносно багаті природні ресурси країни. Головна мета таких корпорацій - отримати максимум прибутку. Багато компаній запускають свої заводи в різних країнах, щоб мінімізувати витрати на виробництво. Більше того, ресурси, які використовуються для виробництва певних товарів, зазвичай надходять з первісної країни багатонаціональної корпорації (де знаходиться штаб-квартира). Тому деякі компанії рідко використовують ресурси країн, що розвиваються.

Інша негативна роль ТНК полягає у спробі приховати реальний прибуток та уникнути високих податків. Цілком імовірно, що багато компаній використовують країни, що розвиваються і користуються цим. Є багато відомих країн та особливо островів, де багатонаціональні компанії отримують вигоду від сплати низьких податків. ТНК славиться створенням умов для нерівного розподілу багатства в суспільстві.

Зрештою, транснаціональні корпорації безсумнівно відіграють значну роль у глобальній економіці. Це досить складне питання, чи має їх роль позитивний або негативний вплив на формування глобального ринку. Однак найважливіша їх роль полягає у формуванні зростання. Сприятливі наслідки діяльності багатьох транснаціональних компаній розглядаються як позитивне зростання ВВП, звуження світового розриву між розвиненими країнами та тими, що

розвиваються, сприяння економічній інтеграції. Негативні наслідки спостерігаються в експлуатації місцевих працівників, шкоді навколишньому середовищу, не сплаті податків, грабежі природних ресурсів приймаючої країни

Розділ 3. Перспективи розвитку ТНК в світлі технологічних змін

Розвиток ТНК в сучасних умовах відбувається швидкими темпами, внаслідок науково-технічного прогресу. Щодня запроваджують різні інновації, зміни в технологіях, що не може обійти стороною транснаціональні корпорації. Саме вони допомагають підтримувати та підвищувати тенденції розвитку.

Провідними агентами на міжнародному ринку технологій виступають ТНК, тому що великі витрати на НДДКР можуть для себе дозволити тільки найбільші фірми, що як правило на технічному рівні вимагає величезних капіталовкладень. ТНК, як провідний розвідник обміну технологіями, має більше 4/5 патентів на нові технології. В той же час не менш 1/3 великого технологічного обміну приходиться на внутрішньофірмовий трансферт технології ТНК, який застосовується ними для проникнення на глобальні ринки або ж для установи особистих дочірніх компаній.

Розвиток технологічних змін двояко впливає на ТНК. Тут можна виокремити дві сторони. В першу чергу, зростання наукомістких галузей призведе до браку висококваліфікованих фахівців. По-друге, розвиток технологій сприяє інтеграції глобальних ринків праці. Реальними загрозами стабільного функціонування ТНК в світлі сучасних технологічних змін є стрімкий розвиток 3D-друку, поширення фрілансерів та Блокчейн.

3D-принтер - пристрій, що використовує метод пошарового створення фізичного об'єкта по цифровій 3D-моделі. 3D-друк може здійснюватися різними способами й з використанням різних матеріалів, але в основі будь-якого з них лежить принцип пошарового створення (вирощування) твердого об'єкта. Принтер уже зараз може надрукувати двоповерховий будинок, двигун, медичні макети, він використовується в промисловому виробництві. Перевагами є дешевизна технології та кастомізації продукції

Таким чином, 3D-друк є однією з найбільш перспективних технологій, яка дозволить заощадити величезну кількість часу і сил інженерам і дизайнерам. Отож, цілком ймовірно, що дана технологія похитне ситуацію деяких ТНК на

глобальному ринку. Коли екзотики 3D-принтери перетворяться в масовий продукт і ціна на них зрівняється з вартістю звичайних принтерів, з'явиться інша реальність. І якщо зараз говорять «3D», а думають про віртуальну реальність, то при широкому поширенні 3D-принтерів це саме «три-де» цілком можна буде помацати руками.

Фріланс (freelancing) - це вид людської діяльності, поданий у формі самозайнятості, вираженої в наданні послуг, переважно віддалено, на основі короткострокового договору на певний перелік робіт між замовником і виконавцем поза штатом організації. [10]

Фріланс властивий в своїй більшості третинному сектору економіки, а також постіндустріального етапу економічного розвитку, де основним ресурсом є інформація. Поява фрілансу обумовлена тенденцією дееволюційного процесу малого бізнесу.

Інфраструктура ринку послуг електронних фрілансерів представлена спеціальними інтернет сайтами - "біржами віддаленої роботи". Безумовно, ця група має значний потенціал зростання. Це пов'язано як з розвитком самого інформаційного сектора, так і з подальшим проникненням інформаційно-комунікаційних технологій в економіку, що викликає реструктуризацію трудової діяльності представників традиційних професій, та загрози для діяльності деяких інформаційних ТНК.

Реальне витіснення певних ТНК з глобального ринку можливе через Blockchain, що вважається однією з найбільш просунутих ІТ-технологій. Вона допомагає формувати нові бізнес-моделі в різних галузях економіки, як для великих компаній, так і для стартапів. Експерти вважають, що в найближчому майбутньому blockchain стане невід'ємною складовою нашого життя. В першу чергу цими розробками цікавляться банки.

Blockchain - ланцюг блоків, яка містить в собі певну інформацію. За даними ресурсу CB Insights незабаром blockchain трансформує такі галузі як кібербезпека, біржові торги, страхування. Це технологія майбутнього, що йде

також далеко за межі банкінгу та інтернет платежів. Незабаром вона охопить такі області як, продаж і лізинг автомобілів, співволодіння майном, торгівлю і логістику, управління енергоефективністю.

Blockchain буде обслуговувати не тільки економіку. Освіта, охорона здоров'я, системи для голосування і виборів, управління державою, юриспруденція і багато іншого також буде переведено в блоки.

Сьогодні вже існують готові пакетні blockchain-рішення, наприклад, завдяки функціоналу сервісної моделі Microsoft Blockchain as a Service (Microsoft Azure BaaS) можна швидко створювати, тестувати, розгортати і викладати готові блокчейн-рішення для різних систем. Це робить технології розподіленого реєстру доступними не тільки для великих гравців, але і для малого і середнього бізнесу. [11]

Наприклад, Intel в рамках проекту Hyperledger використовує Sawtooth Lake, платформу на blockchain з відкритим кодом для поставок морепродуктів. Завдяки технології розподілених реєстрів покупці можуть простежити весь процес від улову морепродуктів до їх подачі на стіл.

Глобальні корпорації, які вже пізнали світову мережу Інтернет та змінилися в останні періоди завдяки угодам в Інтернеті, мають модифіковану структуру і ефективність глобальних ринків - такі ТНК отримали назву кіберкорпорацій (cybercorp), а сучасна форма глобальних ринків є електронним кіберпростором (electronic cyberspace) і, нарешті, планетарні корпорації, що об'єднують процеси глобалізації, реструктуризації та кібернетизації світової економіки. Вважається, що майбутнє глобально-планетарних транснаціональних корпорацій пов'язано з освоєнням планетарних енергоресурсів і розвитком систем стратегічних озброєнь

Особливість глобальної економіки в тому, що технологічний розвиток і освіту на його базі нового всесвітнього інформаційно-фінансового простору створили умови для вільного переміщення транснаціонального капіталу і переплетення мереж управлінських структур глобальних корпорацій та

інформаційних мереж, матеріальним відображенням яких з'явилася знаменита WWW (World Wide Web - Всесвітня павутина).

Очікувані тенденції розвитку глобальних ринків:

1. Розвинені країни зосередять своє виробництво на випуску високотехнологічної продукції з врахуванням сучасних світових стандартів, випуск котрих не під силу країнам індустріального зростання або іншим великим країнам світу.
2. Боротьба за науково-технічне лідерство у світі.
3. На глобальному ринку очікується поступове стирання кордонів між військовою і цивільною продукцією в результаті використання подвійних технологій та інтеграції військового і цивільного інноваційних потенціалів. Внаслідок цього відбуватиметься прискорення оновлення продукції, підвищення інтелектуальної місткості
4. Посилення глобального суперництва за використання інформаційних, комунікаційних, космічних, біо- і нанотехнологій.
5. Зростання вартості кваліфікованої праці, зниження енергомісткості та матеріаломісткості продукції з метою скорочення витрат виробництва

Прикладом впровадження інновацій може служити корпорація Microsoft, яка почала свою діяльність як венчурна фірма, і піддається в даний час судовим позовам за порушення антимонопольного законодавства. Виникає питання, чому саме в цій галузі має місце найбільша кількість судових позовів. Пояснення полягає в тому, що інформаційні технології практично неможливо монополізувати, як, наприклад нафтову свердловину, тому компанія змушена вдаватися до недобросовісної конкуренції - непрозорою розробкою більшості продуктів, просуванням свого формату текстових документів в якості стандарту ISO, і т.п. Звідси, випливає, що розвиток нових технологій на даному етапі економічної реальності приведе до утворення нової конкурентної ніші, яка буде сприяти появі нових конкурентних фірм, що призведе до протидії процесу захоплення економічного простору окремими корпораціями.

Розробляючи інновації, ТНК в значній мірі сприяють становленню інформаційного суспільства. Інформаційні технології створюють величезні труднощі для монополізації, в значній мірі зменшуючи «ефект масштабу». Ці економічні реалії будуть сприяти появі на глобальному ринку все великої кількості нових корпорацій. Звідси випливає, малоімовірність посилення влади існуючих ТНК в доступному для огляду майбутньому. Слід, однак, відзначити, що ТНК сприяючи розвитку економік окремих країн, стимулюють інтеграційний процес, який в свою чергу створює умови для подальшого розвитку нових технологій. При цьому баланс вигод і втрат від діяльності ТНК для окремої країни в значній мірі залежить від контролю над їх діяльністю з боку уряду, громадських і наднаціональних організацій.

Таким чином, можна побачити великий вплив наукових та технологічних змін на розвиток сучасних транснаціональних корпорацій в світлі глобалізації.

Висновки

Аналізуючи вищевикладений матеріал можна зробити висновок, що у всіх тенденціях розвитку глобальної економіки основним і вирішальним фактором є діяльність транснаціональних корпорацій. Вони корпорації постають як безпосередні учасники всього спектра світогосподарських зв'язків. Їх діяльність охоплює всі галузі господарства, а в сферу їх інтересів входить все більше число країн у всіх регіонах світу.

Багато транснаціональних корпорацій по своїй економічній потужності цілком можна порівняти з традиційними учасниками міжнародних економічних відносин - державами. Тому в процесі своєї діяльності, спрямованої в основному на отримання максимального прибутку, ТНК мають значний вплив на економічний розвиток як материнських, так і приймаючих країн, відіграють найважливішу роль у формуванні міжнародної конкурентоспроможності країн.

Внаслідок посилення ролі транснаціональних корпорацій спостерігається зниження ролі національних держав в регулюванні світогосподарських зв'язків, зменшуються їх можливості захищати себе від деструктивних сил ринкової стихії, експансіоністських намірів більш могутніх конкурентів, масових відливів іноземного капіталу, руйнівних фінансових і економічних криз.

ТНК сприяють поглибленню міжнародного поділу праці, призводять до розосередження відтворювальних проблем і диспропорцій по широкій території, переносячи їх з центру світового господарства на периферію. ТНК можуть забезпечити національно-державним економічним системам значні і навіть вирішальні переваги в міждержавній економічній кон'юнктурі.

Список використаної літератури

1. Абрамова И.О. Развивающиеся страны в мировой экономике XXI века: новые демографические детерминанты. – 2011 – № 6. С. 23-77
2. Акопова, Е.С., Аржаной, Э.В., Ефременко, И.Н. и др. Глобальная экономика: макродетерминанты и современные реалии [Текст] .– Ростов-на-Дону: Рост. гос. экон. ун-т (РИНХ), 2011.
3. Бондарев А.К., Дроздов С.М.; под ред. Евдокимова. - Международные экономические отношения: учебник – 2-е изд., перераб. И доп. – Москва : Проспект. – 2011. – С. 71 – 85.
4. Гридасова Г. О. Інформаційні транснаціональні корпорації у світовій політиці: автореф. дис. канд. політ. наук: 23.00.04 / Гридасова Г. О.; КНУ ім. Тараса Шевченка. – К., 2016. – 20 с
5. Константинов В. Транснаціональні відносини // Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. — К.: Парламентське видавництво, 2011. — с.720
6. Сардак С. Е. Глобальна регуляторна система розвитку людських ресурсів: автореф. дис. д-ра екон. наук: 08.00.02 / Сардак Сергій Едуардович; ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана». – К., 2014. – 34 с
7. Ефимов, Алексей. Основные риски современной экспансии ТНК //государственная служба, 2011. – №4. – С.69 – 73.
8. Світовий банк [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.worldbank.org
9. Fortune Global 500 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://fortune.com/>
10. Влияние института фриланса на экономику страны, Михайлов А.М. [Електронний ресурс]. —Режим доступу: <https://elibrary.ru/contents.asp?issueid=1219053>
11. Перспективы развития blockchain в сфере финансов [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://today_news.com/publications/cryptocurrency/Perspektivy-razvitiya-blockchain-v-sfere-finansov--81077.html
12. New international division of labor. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/New_international_division_of_labour